

Svoboda /list pro Moravu a Slezsko/ 19.2.1999

Premiéra Karafiátových Broučků dnes v ostravském Divadle loutek

Pohlazení nejen malým dětem

BŘETISLAV UHLÁR

OSTRAVA. Divadlo loutek Ostrava uvede dnes v 17 hodin premiéru dramatizace známé knížky Jana Karafiáta *Broučci* určenou nejen pro nejmenší diváky.

Představení se koná v roce sedmdesátého výročí úmrtí evangelického kněze a autora *Broučků* Jana Karafiáta, který knihu poprvé vydal v druhé polovině 19. století anonymně vlastním nákladem.

„Uvedením oblíbeného příběhu ze světa broučků a světlušek se ostravské Divadlo loutek vrací ke klasickému loutkovému představení s 15 poetickými loutkami, které vznikly podle výtvarného návrhu Alexandra Babraje, autora výpravy celého představení,“ řekla novinářům na tiskové besedě JUDr. Jarmila Hájková, ředitelka DLO. Podle jejích slov je dnešní premiéra už beznadějně vyprodaná, stejně jako další dvě představení o tomto víkend.

„Režijuji *Broučky* poprvé, celý život jsem měl velkou úctu a pokoru k tomuto dílu, takže jsem našel odvahu až ve zralém věku,“ svěčil se deníku Svoboda režisér představení Zdeněk Havlíček. Tento známý tvůrce, jak známo, začínal před lety svou tvůrčí profesionální dráhu v loutkovém di-

Z inscenace *Karafiátových Broučků* v Divadle loutek

Foto: Jan Havlíček

vadle, aby potom na dlouhý čas vytvářel v televizi především pořady zábavného typu. „Myslím, že se podařilo Emilu Viklickému zkomponovat i velmi působivou scénickou hudbu a byl jsem mile překvapen, jak se herci, kteří doposud neměli příliš velké zkušenosti v práci s loutkou, rychle

adaptovali,“ uvedl Zdeněk Havlíček. Vedle loutek diváci uvidí a uslyší Boženu Homolkovou, Vladimíru Krakovkovou, Lenku Sedláčkovou, Libuši Čechákovou, Irenu Křehudbu a byl jsem mile překvapen, jak se herci, kteří doposud neměli příliš velké zkušenosti v práci s loutkou, rychle

„Toto představení bude zřejmě patřit k nejžádanějším inscenacím v tomto divadle, vedle *Kubuly a Kuby Kubikuly* a *Pojďte s námi do Betléma*,“ informovala Jarmila Hájková.

Součástí premiéry je také vernisáž výstavy obrazů mladého ostravského výtvarníka Pavla Martínka.

Ostravské Divadlo loutek uvádí dramatisaci slavné knihy Jana Karafiáta **Broučci pohladí malé i velké**

LADISLAV KNIŽÁTKO

OSTRAVA. Rozhodnout se uvést dramatickou verzi slavných „Broučků“ a inscenovat ji jinak než líbezně, by svědčilo o zneuctění etického a výchovného záměru.

Ten měl při jejich zrodu na mysli jejich autor – evangelický farář Jan Karafiát (1846–1929), působící v Hrubé Lhotě na Valašsku. Vždyť k provádění postmoderně drsných experimentů s „horory z říše hmyzu“ lze snad nalézt podkladů dost a dost jinde. A když se už dopustíme té „archaické naivity“ a chceme předstoupit před dětského diváka s představením, které mu nabídne pozitivní životní hodnoty a mravní postoje v čisté podobě ideálního obrazu, pak staříček Karafiát v tomto ohledu vždy poslouží se skromnou vstřícností a pokorou.

Toho si zřejmě byli vědomi i v ostravském Divadle loutek – dramaturgyně Hermína Motýlová a hostující režisér Zdeněk Havlíček. Seřadili z knížky výběr epizod malebného příběhu do dramatického celku, který názorně postihuje souvislosti harmonického souznění ročních období v přírodě s koloběhem životních osudů malých broučků. Děti v zaplněném hledišti ani nedutají a jaksi jim vůbec nepřipadne, že by měly postrádat štěkot automatických pistolí a výkřiky překotně uplatňovaného karate. To snad až příště, abychom učinili zadost „na výši doby“ balancujícím přespolním kritickým moder-

Z inscenace Karafiátových „Broučků“ v ostravském Divadle loutek

Foto: Jan Havlíček

nizátorům, kteří nás s prstem varovně vztyčeným varují před „častým přízrakováním se vkusu svého diváka“.

Teď zatím na nás z jeviště ještě dýchne poeticky stylizovaná atmosféra lesního palouku, který s pochopením pro specifiku předlohy invenčně navrhl šéf výpravy Národního divadla moravskoslezského Alexandr Babraj. Těsný kontakt hlediště se světem broučků, berušek i verunek, vyvedených s mile navištickou detailností, sympa-

ticky zprostředkovávají „živí herci“ David Mílek a Jana Zającová v prosenciových květinových vstupech Zvonka a Pampelišky. Spojovacím pou-tem je při tom přitažlivá scénická hudba Emila Viklického. Režisérův záměr je zvýrazněný i náročným využitím možností světelného parku (Antonín Šimela a Tomáš Rossi). Nápaditě řeší kostýmy Jarmila Komínková.

Největší uměleckou devízou jsou tu však samozřejmě loutkoherci, jejichž profesně

zvládnutá manipulace s marionetami je vpravdě excelentní. V tomto směru byla vynikajícím způsobem zúročena pohybová spolupráce zkušeného Jiřího Volkmera. Umělecký výkon Boženy Homolkové v roli Broučka je přesvědčivý.

Soubor ostravského Divadla loutek vstoupil do druhé půle sezóny esteticky tradičně vyváženým představením, které se jistě přiřadí k inscenacím jeho kmenového repertoáru.

Loutkoví Broučci nabízejí dokonalou iluzi

Televize
přenesená
na divadelní
jeviště

LADISLAV VRCHOVSKÝ

Divadlo loutek Ostrava uvedlo 19. února premiéru loutkové pohádky Jana Karafiáta Broučci. Podle dramaturgie Hermíny Motýlové, na scéně Alexandra Babraje a s hudbou Emila Viklického inscenaci režíroval Zdeněk Havlíček.

Hermína Motýlová se při práci na scénáři soustředila na základní dějovou linii života malého Broučka, a skrze scény jeho narození, zamilování se do Verunky (Slunéčko sedmítečné) a svatby s Beruškou dospívá ke konci inscenovaného příběhu a začátku dalšího kola věčného koloběhu, narození dalšího Broučka. Zde se nabízí otázka, zdali literární předloha neumožňuje výběr dalších dramatických situací, které by děj inscenované pohádky obohatily.

Scéna a celá výprava Alexandra Babraje je vytvořena v duchu

oněch realistických iluzí, které tak dobře známe z klasického loutkového divadla minulosti. Zelený rám lemující jeviště má po jedné straně modrý zvonek, po druhé žlutou pampelišku, a obě květiny jsou zároveň ztělesněny jedinými živými hereckými představiteli, ilustrujícími, stejně jako v knize Jana Karafiáta střídání ročních období. Za nimi, za tylovou oponou, se prostírá a pomocí světel otevírají a uzavírají scény z pohádkového světa Broučků. Také loutky vyrobené Pavlem Skorkovským, Zdeňkem Hausenblasem a Jiřím Paskonkou jsou vyvedeny v oné letité, ustálené, tak trochu popisné podobě.

Hudba Emila Viklického je svěží a originální a přesně navozuje atmosféru jednotlivých dílů inscenace, ke škodě je snad jen opakování motivů, které sice ohlašují pravidelné střídání ročních období, nicméně uvnitř divadelního tvaru působí po chvíli poněkud stereotypně. Herecký tým zvládl návrat k marionetám excelentně, loutky se skutečně pohybují „jako živé“, i v hlasových rovinách a jednotlivých intonacích není nepřesností.

Zdeněk Havlíček nezapře letitou praxi televizního režiséra a výsledný tvar jeho režie v ostravském

Malý Brouček si hoví na peci a kolem vládne dokonalá rodinná pohoda. Na rozdíl od literární předlohy Broučci na scéně ani v závěru neumírají.
Foto JAN HAVLÍČEK

Divadle loutek je precizním a přesným obrazem televizní pohádky, dovoluji si dokonce říci, že se mu podařilo přenést televizní iluzi na divadelní jeviště. Všechno je skutečně „krásné“.

Zbývá jen zeptat se, zdali po letech objevného hledání jak v dramaturgii, tak v oblasti výrazových prostředků, po hledání, jež dovedlo soubor ostravského Divadla loutek k uměleckým výsledkům inspi-

rujícím celou českou loutkářskou scénu, není výsledný tvar inscenace Karafiátových Broučků, tedy vytvoření dokonalé iluze na divadelním jevišti, krokem zpět k „osvědčeným“ hodnotám. Ale i tak lze ...

Broučci zatím přelétávají po ostravském jevišti jako torpéda

Divadlo loutek chystá adaptaci Karafiáta

JANA KNIŽÁTKOVÁ

Divadlo loutek Ostrava připravuje další premiéru. Se souborem v těchto dnech usilovně zkouší režisér Zdeněk Havlíček Karafiátovy Broučky. Na představení je kromě toho,

rozhovor

že se shodou okolností objeví na scéně v roce 70. výročí autorova úmrtí, zajímavé i to, že se po delší době jedná o ryze loutkové představení. Výjimka vždy potvrzuje pravidlo. Ve známém příběhu se objeví na jevišti i dva živí herci - zvonek a pampeliška, kteří převzali roli vypravěčů. Zkoušky jsou momentálně v plném proudu. Herci se seznamují s loutkami a nacvičují jednoduché přestavby. Broučci zatím ještě přelétávají nad pódiem jako torpéda a jiní se zase při chůzi vznášejí výš, než je zdrávo, ale ještě je čas a ve výsledku bude jistě vše dokonalé. Z hlediště vše bedlivě sleduje a hledá nejschůdnější varianty režisér Zdeněk Havlíček.

● **Vzpomínáte si ještě, kdy jste četl Broučky poprvé?**

! Vzpomínám si, ale musím předeslat, že to bylo v době, kdy

jsem ještě sám číst neuměl a byli mi předčítáni. Nicméně dodneska si pamatuju některé obrazy. Třeba ten, kdy Karafiát popisuje trávu, která se ohýbá, až rosa stříká.

● **Od té doby jste se s nimi určitě setkal už mnohokrát...**

! Viděl jsem film a dokonce jsem je už jednou chtěl režisovat v divadle, ale nějak z toho sešlo. Teď se k nim vracím. Ale jinak jsem je sledoval. Objeví se i v ostravském divadle v několika verzích - jako balet či opera. Přiznám se, že mám trochu obavy, protože ne všechno, co je v knížce, lze převést na scénu. My jsme původní text trochu zbavili hororu. Karafiát používá formulace typu padl a bylo po něm. V našem pojetí podstatně ubylo smrtí. Necháváme umřít jenom Janinku.

● **Zmínil jste se o svém záměru Broučky už jednou realizovat. Kdy a kde to bylo?**

! To už je dávno. Byl jsem ještě v Praze a psal se rok 1951. Inscenaci jsem plánoval pro divadlo v Dětském domě, ale padesátá léta Broučkům nepřála, což byl hlavní důvod. Broučci prostě neměli ty pravé krčky na pionýrské šátky, ostatně mají jen hlavohrud'.

● **V ostravském Divadle loutek jste připravil již lezkou rádku inscenací. Která byla první?**

! Nastoupil jsem v srpnu 1955, kdy jsem tady režisoval Zvířátka a loupežníky.

● **Poslední dobou děláte téměř výhradně pohádky. Je to tím,**

že pomalu získáváte vzhled kouzelného dědečka?

! Nedělám rozdíly mezi prací pro děti a dospělé. Snažím se udělat vše co nejlépe, i když nabídek je, pravda, čím dál tím méně. Ale je pravda, že pro dětičky dělám moc rád, protože je to vděčné. A navíc když teď chodím tady v divadle přes provozní kancelář a slyším, že jsou Broučci už skoro na dva roky dopředu vyprodání, tak to člověka potěší. Poslední dobou jsem skutečně pohádek dělal víc. Už se těším, až vyhrajeme Zlatého lva, protože jsem se dočetl, že s filmem Šmankote, babičko, čaruj, jsme mezi nominovanými. Pro jistotu jsem zprávu četl dvakrát, abych se ujistil, že se nejedná o lva plyšového.

● **Kdo všechno spolupracuje na ostravské inscenaci?**

! Začnu hudbou, protože s tou byly největší trampoty. První mojí představou bylo, že hudbu včetně původně plánovaných sedmi spojovacích písniček napíše Jarek Nohavica. Když si však přečetl text, oznámil nám, že už mu to po letech moc neříká. Druhým kandidátem byl Marek Eben, který je ale zaneprázdněný. Proto jsem si půjčil večerničky o broučcích a v titulcích jsem objevil u autora hudby jméno Emila Viklického. Zavola jsem mu a dotázal se ho, zda bych mohl použít část hudby z večerničků. Souhlasil a dokonce ještě dokonponoval dvě písničky. Kvalitní scénická muzika a jeden ze světlých okamžiků

Takto si hlavního hrdinu Broučka představuje výtvarník Alexander Babraj. Z jeho dílny je i scéna představení. Foto JAN HAVLÍČEK

inscenace je na světě. Výpravu dělal Saša Babraj, se kterým v poslední době dost často spolupracuji. Myslím si, že má smysl pro „pěknoučkový“ věci. V neposlední řadě si pochvalu zaslouží celý kolektiv. Je to pro ně „záhul“. Na to, že marionety nebo javajky neobsahují nijak zvlášť často, je ovládnají docela slušně. Trošku nás trápí chřipka, ale snad vše do 19. února, kdy je premiéra, stihneme. Nesním zapomenout ani na Herminu Motýlovou, autorku scéná-

ře. Spolupracujeme už na třetí pohádce. Dělalí jsme tři televizní pohádkové příběhy a zmíněný film Šmankote, babičko, čaruj.

● **Do premiéry ještě zbývá devět dní, ale možná už chystáte něco dalšího. Co to bude?**

! Mám jeden plán. Ve spolupráci s některými kumštýři bych chtěl otevřít divadlo. Rád bych se vrátil do prostor radniční restaurace k Divadélku pod věží, ale tentokrát už ne televiznímu. Dokonce bych tam chtěl dělat operu.

Loutkoherci nabídli imaginární a podmanivé Broučky

Ostravské divadlo loutek vsadilo svou inscenací Karafiátových Broučků na magickou snovost pohádky. Režie Zdeňka Havlíčka navrácí dětského diváka do období pořádaných a proteplených lidských krbů rodinného zázemí. V současnosti, kdy tyto vymírají, se může zdát, že představení supljuje úlohu jakéhosi archetypálního skanzenu, po němž však v myšlenkách zatouží každé, nejen člověčí, já.

Výrazné loutky (marionety a javajky) Alexandra Babraje, který navrhl i výpravu, se chovají téměř jako ideální moudré lidské bytosti, které starostlivě pečují o své vrtošivé a neposedné potomky, aby jim předaly spravedlivou esenci žití. Se svými hypnotickými doširoka rozevřenými velkýma modrýma očima sugerují líbivost a až "trubicovitě" omámení.

Divadlo loutek Ostrava - Jan Karafiát: Broučci. Režie Zdeněk Havlíček. Výprava Alexandr Babraj. Hudba Emil Viklický. Premiéra 19. února.

O to pozoruhodněji působí hloubková koncepce scény, v níž tato stvoření v uvážlivém hereckém vedení bzučají. Několikeré rozdělení jeviště spolu s trychtýřovitým vyústěním nenechá diváka na pochybách, že něco takového na svých skautských průzkumech již viděl. Olbřímí modré zvonky a dinosauři listí věrně napovídá představě o hmyzu rejdicím v džungli mlází.

Oproti této sugestivní imaginaci, hodné srovnání například s trikovým zázemím filmové tvorby Rybzcynského, se objevuje až avantgardní experiment v podobě sprejersky vyvedené trávy. Ta vždy operativně vysvitne na tylové plentě, aby zastřela kulísácké manévry. Zároveň vytváří hranici mezi říší broučků a lidských rostlin. V představení, pečlivě maskujícím herce vedoucí loutky, totiž bezprostřední popředí jeviště náleží li-

dem. Tady je člověk v roli zženštilého zvozněčka (David Mílek) a rozjařené pampelišky (Jana Zajacová). Jen u ní si režisér šprýmař vizuálně vyhrál s ročními stádii. Kostým (Jarmila Komínková) tak plní úlohu dokonalých mimiker. Tyto postavy, mající u lidských mládat velký úspěch, neustále vyplňují technické pauzy a pomáhají svým komentářem v hladší orientaci dějem.

Režijní pojetí, které si potrpí na věčné realistické detaily (tady zaostává nepřesvědčivé pojetí sněhu evokující zastydlé podzimní listí) cti čarovnost klasické svatojánské atmosféry. Havlíčkova koncepce vyznačuje úctou k tradici, kráse přírody a mravní jistoty, čemuž napomáhá podmanivá hudba Emila Viklického.

MARTIN JIROUŠEK

Autor je filmový a divadelní kritik